

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

OIKEUSMINISTERIÖ

Lainvalmisteluosasto

PL 25

00023 VALTIONEUVOSTO

13.10.2003

1 (2)

Lausuntopyyntönne OM 35/41/2002, 5.8.2003

14.10.2003
OM 35/41/2002
OM 027: 00/2002
Lauri

LAUSUNTO LUONNOKSESTA RIKESAKKOMENETTELYN YKSINKERTAISTAMINEN
AUTOMAATTISESSA LIIKENNEVALVONNASSA

Pyydettyinä lausuntona ylläviitatususta luonnoksesta toteaa Suomen Asianajajaliitto seuraavaa:

Sinänsä pyrkinyt luoda mahdollisimman yksinkertainen ja joustava menettelytapa ns. lieville rikkomustyyppisille tilanteille on luonnollisesti kannatettava. Jo nyt on käytännössä havaittu, että tekniset valmiudetkin toteuttaa ns. kameravalvonnan avulla liikennevalvontaa ovat olemassa, ja yleisesti tiedetään, että tämän suuntaisilla toimenpiteillä ja kontrollitavoilla on ollut tehokas yleistävä vaikutus ns. pelotteena. Tämän johdosta on tietenkin positiivista, että asiaa koskevat menettelytapanormit pyritään kokoamaan yhdeksi kokonaisuudeksi. Kuitenkin esitys antaa aiheutta muutamaaan kommenttiin, joista osa on rikosoikeudellisesti arvioituna periaatteellisesti merkittäviä.

Ehkä merkittävin periaatteellinen asia, jossa esitysluonnos on kritiikille altis, on kysymys siitä, onko esityksessä ehdotettu vastustamisvelvollisuuden perustuva rikesakkomenettely ristiriidassa ns. syyttömyysolettaman kanssa. Esityksen mukaan näin ei olisi, koska näyttövelvollisuutta ei siirrettäisi rikesakkomääräyksen saaneelle henkilölle, vaan uusilla säännöksillä vain ns. käynnistettäisiin menettely rikesakon määräämiseksi. Tähän voidaan kuitenkin painokkaasti huomauttaa, että tosiasiallisilta vaikutuksiltaan esityksen toimintaperiaatteet kuitenkin vastaavat täysin normaalia esitutkintaa, jossa vastaajaa, tässä tapauksessa siis ns. ensimmäisen rikesakkomääräyksen saanutta henkilöä, kuullaan syylliseksi epäiltynä. Näin asianlaita on sen johdosta, että rikesakkomääräyksen saaneen henkilön tulee vastustaa saamaansa määräystä, jonka jälkeen hänen tulee viranomaiselle, käytännössä poliisille, selvittää tietonsa tapahtuneesta, ja ennen muuta käsityksensä ajoneuvon oikeasta kuljettajasta, jos se ei määräyksen saaneen henkilön mukaan ole hän itse. Toisekseen voidaan todeta, että jo esityksessä itsessään, esimerkiksi sen sivulla 36, todetaan, että "...rikesakkomääräys voitaisiin lähettää rikkomukseen **syyllystyneelle** (vahvennus tässä)...", mikä sekin osoittaa lähtökohtaista asetelmaa siitä, että rikesakkomääräyksen saajaa pidetään ensisijaisesti syylliseksi epäiltynä tai vähintäänkin sellaiseksi verrattavana tahona. Kun näin on, niin siitä seuraa automaattisesti se, että ollaan tekemisissä ns. syyttömyysolettaman kanssa, joka selvästikään ei ainakaan aukottomasti nyt esitetystä esityksestä toteudu.

Esitykseen sisältyy myös selkeitä ns. syyllisyyspresumointeja. Tällaisia käy ilmi esimerkiksi esityksen sivulta 40, jossa puhutaan omistajan ja haltijan asemasta ja siitä, että ajoneuvorekisteriin merkittyä haltijaa yleensä on pidettävä ajoneuvon pääasiallisena käyttäjänä. Toisaalta, samaan asiaan törmätään myös sivulla 48, jossa oikeushenkilöille asetettaisiin velvollisuus nimetä henkilö, joka pääasiassa autoa käyttää, tai ainakin henkilö, jolla on tiedot ajoneuvoa pääasiassa käyttävistä henkilöistä. Tällaiset lähtökohdat ovat selkeästi sen luonteisia, että niissä luodaan eräänlainen virallinen lähtökohtaolettama siitä, että tietyssä asemassa oleva henkilö on rikesakkomenettelyn perustana olevan rikkomuksen tekijä, ellei hän itse toista osoita. On selvää, että tämä on ristiriidassa syyllisyysolettaman kanssa.

Asia kulminoituu sitten, kun siirrytään tarkastelemaan asiaa rikosoikeudellisesti, jota käsitellään muun muassa esityksen sivulla 43. Sen mukaan väärän henkilön ilmoittaminen rikkomukseen syylliseksi voisi myöhemmin johtaa siihen, että kyse olisi väärästä ilmiannosta. Toki tämä lähtökohtaisesti on sopusoinnussa nykyisen voimassa olevan väärää ilmiannosta koskevan tunnusmerkistön tulkinnan kanssa, mutta toisaalta esityksessä ei mitenkään, em. syyllisyysolettaman kiertämispyrkimyksen johdosta, oteta huomioon sitä, että missään olosuhteissa rikoksesta epäiltyä ei voida velvoittaa edistämään rangaistushenkisellä totuudessapysymysvelvollisuudella oman rikoksensa selvittämistä. Tosiasiallisesti käsillä oleva esitys tarkoittaa juuri viimeksi mainittua, koska esityksen mukaan jos rikesakkomääräyksen ensiksi saanut henkilö ei pysty identifioimaan ketään muutakaan auton kuljettajaksi ylinopeushetkellä, hän kärsii taloudelliset seuraamukset esimerkiksi em. syyllisyyspresumptioiden kautta. Tämä taas tarkoittaa jälleen tosiasiallisesti käännettyä todistustaakkaa, mikä ei ole oikein.

Vaikka siis esityksen lähtökohtainen pyrkimys ja tavoite onkin rikesakkomenettelyn ja siihen liittyvän viranomaistoiminnan rationalisointi ja tehostaminen, mikä sinänsä on luonnollisesti hyvinkin kannatettava tavoite, niin yllä esitetyt toteamukset siitä, miten selkeästi esitys perustaltaan on nyt yleisesti tunnustetun ja lähtökohtana siten pidettävän syyllisyysolettaman vastainen, antaa aiheen em. kritiikkiin ja esitykseen siitä, että asiaa tulisi valmistella vielä huomattavasti pidemmälle ja syvemmälle em. näkökohdat huomioon ottaen.

Helsingissä 13. päivänä lokakuuta 2003

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Matti Manner
Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja,
asianajaja

Harri Vento
asianajaja